

ÖSTERMALMS SALUHALL

Östermalmshallen var en modern hall. Fiskstånden hade sumpar där vatten strömmade. Ventilations-systemet gav svalka och på kvällarna lystes Hallen upp av bågglampor och glödlampor – som fick sin energi från dynammaskiner drivna av ett ångkraftverk.

Levande fisk, fladdrande gaskandelabrar och modern elbelysning. Stockholms nya mattempel bjöd på en upplevelse för alla sinnen. Byggtiden var rekordsnabba åtta månader – kanske sporrades byggherrarna av att en saluhall byggdes även i Göteborg. Östermalms Saluhall invigdes den 30 november 1888 av kung Oscar II och öppnades för allmänheten den 1 december 1888. Därmed slog man göteborgarna, som öppnade sin saluhall först några månader senare.

Östermalmshallen ritades av arkitekterna Isak Gustaf Clason och Kasper Salin. Inspiration hämtades från medelhavsländernas arkadformer och de senaste tekniska framstegen. Uppdraget kom från bankdirektörerna C.G. Cervin, C. Cervin och J.H. Palme som saknade en riktig saluhall i Stockholm. De bildade aktieföretaget "Östermalms Saluhallar". Prislappen sattes till en miljon kronor. Isak Gustaf Clason och Kasper Salin drev sedan i början av 1880-talet en framgångsrik arkitektbyrå. Gustaf Clason hade visionerna medan Kasper Salin stod för de tekniska detaljerna. Deras idé var att skapa en gedigen, genomtänkt och formgiven saluhall som skulle hålla mycket länge, berättar antikvarie Britt Wisth på Stockholms Stadsmuseum. De två arkitekterna ritade en rektangulär hall. Byggnaden indelades i tre skepp av de rader av gjutjärnsplattor som bar taket i bottenplanet. Där ville arkitekterna se butiker, medan restauranger och kontor skulle finnas på övervåningen. Butiksfönstren mot gatan i bottenvåningen hörde till den tidens största skyltfönster.

Fasadens lysande röda tegel kom från Skåne. Arkitekt Clason beklagade faktiskt att Mälardalen inte kunnat förse huvudstadens med ett bra tegel. Inget sparades för att göra Hallen till något extra. Fasaden mönstermurades och tornen fick skiffertak.

Redan i början av sommaren satte man igång med grundläggningsarbetet. Det mest komplicerade var gjutjärnskonstruktionen, så det gällde för arbetarna att hålla tungan rätt i mun när de skulle följa de svåra ritningarna. Att bygga en tegelbyggnad som ett skal kring en gjutjärnsstomme var dessutom oprövat i Sverige.

Arbetsstyrkan firade taklagsfest den 29 september. Stadsarkitekten konstaterade nöjt efter stombesiktningen att "arbetet besiktigades i sin helhet och var i alla delar med synnerlig noggrannhet utförd, och förekom mot detsamma i övrigt icke någon anmärkning; Ludvig Hedin". Trots nya material och annorlunda lösningar av ventilation, uppvärmning och belysning fungerade bygget väl. När Hallen väl öppnades var interiören dessutom mycket vackert utsmyckad. Skönhet var lika viktigt som funktion. Mörklackat trä, vackert snidade överstycken och konstnärliga skyltar. Väggarna var ljusa och målade med friser i rött och blått. En klocka, ett kalendarium, en barometer samt en stor adresstavla med de olika ståndens namn smyckade miljön. Vid stängningsdagen slog man i den stora gonggongen.

Men trots den tjugiga inredningen ville det sig inte riktigt för Östermalmshallen. Många handlare klagade över hyrorna och en del av de 153 enkelständerna stod tomma. I början hade faktiskt både Aftonbladet och Svenska Dagbladet avdelningskontor i några av butikslokalerna.

Efter några års förhandlingar köpte Stockholms stad saluhallen för ett pris av 1.225.000 kronor. Man införde snabbt "torghandelsförbud" för att förhindra konkurrens från torghandeln på Östermalmstorg. Det satte snabbt fart på handeln inne i saluhallen. Sedan dess har Hallen bara varit riktigt hotad en gång – under 1960-talet, när några politiker fick för sig att riva den för att få plats för fler bilar i stan. Som tur är blev det inget av detta makabra förslag.

Idag finns funderingar på att byggnadsminnesförklara Hallen. Men i praktiken har redan Hallen samma skydd som om den vare byggnadsminne.

– Målet är att bevara så mycket som möjligt av all äldre bebyggelse, bekräftar Britt Wisth.

Herrarna Clason och Salin kan alltså vila lugnt. Politiska förslag kan komma och gå, men Östermalmshallen är ämnad att bestå.

Välkommen till Lisa Elmquist, i Östermalms Saluhall sedan 1926.